

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

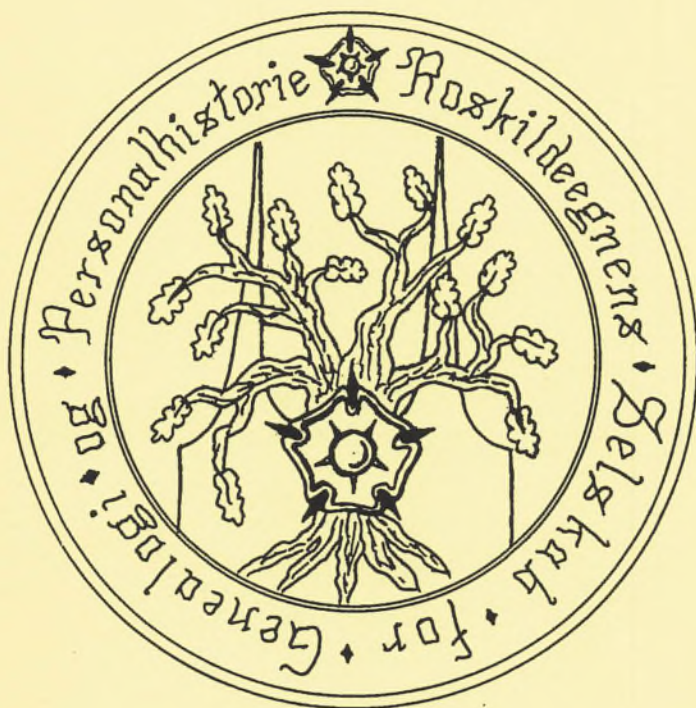
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Årsskrift 1997

10. årgang

*Roskildeegnens Selskab
for
Genealogi og Personahistorie*

Årsskrift 1997

10. årgang

*Roskildeegnens Selskab
for
Genealogi og Personahistorie*

Årsskrift 1997

10. årgang

Udgivet af: Roskildeegnens Selskab
for
Genealogi og Personahistorie

Redaktion: Karna Hansen
Henning Kiilerich
Jens V. Olsen

på: Forlaget HEROLD
Bjældevej 5
4000 Roskilde
Telefon 4636 9090

Copyright © 1997: Forlaget HEROLD

1. udgave, 1. oplag

ISBN 87-89165-28-4
ISSN 0904-1427

Enhver form for gengivelse fra dette skrift
må kun ske med angivelse af kilden.

Indhold

<i>Drengeliv i Holstebro omkring år 1900</i>	5
Kit Bisgård	
<i>Det er kun 50 år siden</i>	9
Karna Hansen	
<i>RSGP på Internettet</i>	13
Jens V. Olsen	
<i>Socialforsorg 1787</i>	16
<i>Boas Larsen og hans slægtninge</i>	18
Jens V. Olsen	
<i>Barndomserindringer</i>	25
Niels Pedersen	
<i>Beretning 1997</i>	27
Kit Bisgård	

Bestyrelsen

for Roskildeegnens Selskab for Genealogi og Personalhistorie i sæsonen 1996/97:

Formand:

Kit Bisgård, Åstoftens 14, Svogerslev, 4000 Roskilde,
tlf. 46 38 35 14.

Kasserer:

Stefan Andersen, Toftevangen 19, 4130 Viby Sj.,
tlf. 46 19 41 73.

Sekretær:

Karna Hansen, Klokkervej 30, 4000 Roskilde,
tlf. 46 36 10 56.

Bestyrelsesmedlemmer:

Henning Kiilerich Frederiksen, Bjældevej 5,
4000 Roskilde,
tlf. 46 36 90 90.

Niels-Bjarne Kristensen, Dr. Sofiesvej 22,
4000 Roskilde,
tlf. 46 35 37 73.

Drengeliv i Holstebro omkring år 1900

af Kit Bisgård

Min morbror, *Christen Møller Nielsen*, benyttede en del af tiden i sine sidste år til at skrive barndomserindringer. Når jeg besøgte ham, ville han gerne vise sin produktion frem og tale om den, men jeg måtte ikke låne manuskriptet, da han til stadighed forbedrede sine sætninger, så det skulle vente, til han var helt færdig. Det blev han selvfølgelig aldrig, så da han døde i 1981 i en alder af knap 85 år, spurgte jeg snart efter mine tre fætre, om jeg kunne låne erindringerne, nu da det var umuligt for min onkel at finpudse dem yderligere. Jeg tror, det varede 10 år, før min ene fætter endelig fandt manuskriptet i sin kælder og gav mig en kopi af det. I vinter har jeg taget mig sammen til at skrive det af på min computer, og det var noget af et arbejde, selv om min onkel ikke er nået længere end til omkring elleveårsalderen i erindringerne. Det er interessant læsning, der giver et godt billede af en fattig Holstebrodrengs liv omkring århundredeskiftet. Her kommer nogle uddrag:

Stedet, hvor vi boede, blev dengang kaldt for "æ vester bymark", og her oplevede jeg den eneste fødselsdag, som jeg kan erindre - min femårs fødselsdag. At jeg tydeligt husker ovennævnte dag er fordi jeg fik en gave. Jeg gik ude på vejen og spankulerede omkring, da en nabokone, madam Lægaard, åbnede vinduet og råbte til mig om at komme hen til hende. "Det er jo din fødselsdag i dag, Møller". (Jeg hed altid Møller som dreng) - Jo det var det da-. Her er en gave til dig: Det var en pragtfuld krocketkugle - blankklakeret med kulørte striber omkring, og den blev jeg glad for.

(...)

Fars yngre bror Michael var tømmermester og boede i Struer. En søndag kom han (formodentlig sammen med sin kone, Ane) og besøgte os. At jeg husker dette besøg skyldes sikkert kun, at vi børn hver fik en blank sølvtiære. Det lyder i dag ikke af så meget, men i betragtning af, at en timeløn dengang nok lå under 30 øre, så var det en betragtelig lommeskilling, der nok kunne gøre et uforglemmeligt indtryk i en drengesjæl.

(...)

Difteritis var en særdeles farlig sygdom for børnene og huserede slemt dengang, og flere døde. Om det var den, nogle af os fik, ved jeg ikke, men vi lå da i sengen et par stykker, og jeg husker, at far gik rundt med en tjærepotte hvori han stak en glødende jernstang, så værelset fyldtes med røg, som skulle gøre det af med de slemme baciller. Om bacillerne mærkede røgen lige så meget, som vi gjorde det, er nok tvivlsomt, men vi må jo nok have

været særdeles stærke og sunde unger, eftersom vi overlevede sygdommen og i særdeleshed den ret barske helbredelsesmetode.

(....)

Far havde tit dårlig ryg, og jeg husker, at Sidsel [en nabokone] kopsatte hans ryg. Det foregik på den måde, at der i huden blev ridset et par små snit, og derefter blev en lille glasskål, 3-4 cm. i tværmål, et øjeblik opvarmet indvendig (vistnok med en lille tot brændende vat), så luften i skålen blev ophedet, og derpå blev skålen hurtigt presset mod huden, hvor ridsene var. Når så luften i skålen afkøledes, opstod et vakuum, der så sugede blod ud. Hvor mange skåle, der brugtes ved en sådan behandling, kan jeg ikke huske og kunne heller ikke tælle dem, da jeg kun var ca. 3-4 år, men jeg så på operationen og vil tro, der nok blev brugt 4-6 stk. Formodentlig har det gjort nederdrægtig ondt, og hjulpet har behandlingen sikkert ikke.

(....)

Det må være omkring 1902, at far købte to ejendomme i Vestergade - 2 huse; hver med en toværelses med kammer, en toværelses fornedet og en toværelses med kammer, samt et værelse til udlejning foroven. Vi havde nu 2 værelser med kammer (eller måske rettere spisestue).

Det var jo altså en fremgang for familien - et lille trin opad i det klassedelte samfund, hvilket efter min opfattelse blev bekræftet, da far en skønne dag kom slæbende hjem med et mahogni-orgel på en trækvogn op ad Vestergade.

"Nu er vi da rige"- sagde jeg til mor, - "Ja, a ska' lov for'et" svarede mor i en tone, hvis ironiske klang ikke var til at misforstå. Men i hvert fald boede vi upåklageligt godt, synes jeg da. Mod syd havde vi en herlig udsigt over marken nedenfor med Storåen og helt ud mod galgebakken i det fjerne, som lukkede af for selve horisonten.

(....)

Min drengetid i "Søndervestergade" var rig på utallige oplevelser. Mange kammerater havde jeg, som jeg en tid legede og fik tiden til at gå med.

Ikke alene fiskede vi i Storåen, mange steder både mod øst og vest, men ude i nogle mergelgrave fik vi mange timer til at gå med at fange krebs. En søndag var jeg sammen med Mikdal og hans ældste søster Ellen (2 af fattigbestyrer Nybæks børn) ude ved gravene, og vi havde en rekordhøst på 60 - 70 krebs, som blev solgt til byens førende hotel Schaumburg for en krone. Det lyder af meget lidt, men var vel omkring 3 timeløn for en arbejder dengang. Egentlig tror jeg ikke, vi selv var klar over, hvilken fin spise vi fik, når vi spiste krebs derhjemme.

Fattiggårdsbestyreren var en driftig mand med flere jern i ilden. Han indførte cykler fra Tyskland, Westphalen og Gøriche. Cykler var dengang

temmelig nyt, og frihjul var der vist ikke på de fleste. Vi drenge beundrede de fine cykler med blankpoleret stel og forniklede styr, pedaler og store tandhjul. Fattiggårdsbestyreren hed Nielsen men tog senere navneforandring til Nybæk. Som før nævnt var han en driftig mand med mange jern i ilden. Han startede Kosmorama i Nørregade, hvor der blev forevist levende billeder. En forestilling varede en time og med 5 små stykker film i. For børn var prisen 10 øre, og jeg vil tro, at en voksenbillet kostede 25 øre. Levende billeder havde dengang en kolossal interesse, i hvert fald var vi børn meget optaget deraf og ude om at skaffe de 10 øre til en ugentlig forestilling. Det var jo hændt indimellem, at rejsende kom til byen med en film til forevisning. Engang blev der forevist en film over Victor Hugos roman Esmeralda, eller rettere "Kirken Notre Dame i Paris", hvori også klokkeren, Quasimodo, optræder som den anden hovedperson i romanen. I forvejen var der sat bloddryppende plakater op med pinebænke og torturredskaber. Det var jo en spændende film for os at se. Det sidste, vi så, var, at Esmeralda blev hængt. Tydeligvis var det en tøjdukke, der blev hejst op.

(....)

Slagteriet.

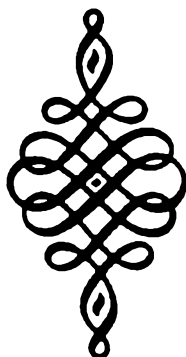
På slagteriet havde far mange ekstrajob, bl. a. med at feje slagterigården og et stykke gade bagved ud mod Østergade. Dette arbejde overtog jeg, fik 10 øre for det en gang om ugen. Vistnok kun en gang om ugen blev der fejjet. Det var toppede brosten, og der var godt med hestepærer, så helt let var arbejdet ikke.

På slagteriet begyndte man arbejdet kl. 6, og kl. 12 hjem til middag til kl. halvto og fyraften kl. 6 (efter vor tid kl. 18). Det skulle ialt blive 63 timer om ugen. Men det er muligt, at ½ time daglig var beregnet til kaffepauser. Som regel fik far bragt en flaske kaffe om eftermiddagen. Men 60 timers arbejde havde de i hvert fald og med en timeløn på ca. 30 øre.

(....)

Manden, der havde jobbet med at aflive grisene, hed Hornslet og var en pæn, stille og rolig mand. Efter slagtingen kom svinene ned i et stort skoldekar og derefter blev børsterne skrabet af dem. Dette arbejde var far med til. Så vidt jeg husker, var der 3 mand om det. Det må have været varmt med at afskrabe disse hede, dampende kroppe, og intet under at mændene blev tørstige, og en eller anden dreng drev som oftest rundt på slagteriet og blev så sendt i byen efter øl eller noget, der var stærkere. En dreng, der hed Wilhelm, tilbragte sikkert al sin fritid på slagteriet, hvor han gik ærinder for folkene. Han holdt til i pølsemageriet, og hans daglige kost bestod vistnok hovedsagelig af de velsmagende pølser, der her blev fabrikeret. Lederen her var en tysker, og hans gebrokne højtlydende sprog indgød os en vis respekt for ham, men inderst var han godlidende nok, og en pølse fra eller til spillede åbenbart ingen rolle.

Det har senere undret mig, at vi drenge, når vi kun var et par stykker, ikke blev kostet ud, når vi gik rundt og skulle tilfredsstillende vor nysgerrighed efter hvad der foregik og se på maskiner og anden mekanik. Et par store dampmaskiner, der drev de lange aksler på hvilke var anbragt hjul med remme, der drev andre stationære maskiner, havde vor store interesse, og vi var fascinerede over de mange bevægelige enkeltheder på disse dampmaskiner. Om vinteren kunne det hændes, at vi i en tøbrudstid i mølledammen havde sejlet på isflager, som var så skøre, at de gik i stykker under os. Resultatet var selvfølgelig, at vi blev drivende våde. Vi turde ikke hjemme vise vores - sandt at sige - forbudte tilstand, men tyede til slagteriets fyr - og kedelrum, hvor der var de allerbedste betingelser for hurtigt at få de aflagte klædningsstykker tørret. Manden, der her passede jobbet var både fyrbøder og fedtafsmelter, så hvis vi havde lyst, var der varme fedtegrever til disposition for os. Manden kendte os og har sikkert moret sig over vort besøg som værende en behagelig afveksling i dagens ensformige trivialitet.

Det er kun 50 år siden

af Karna Hansen

I Stavnsbåndets tid herskede herremanden over sine fæstere. Ved dettes ophør blev bonden fri - eller gjorde han? Nogle var i stand til at frikøbe deres fæstegård, men klasseforskellen mellem dem og deres husmænd, daglejere og tjenestekarle blev større endda et godt stykke ind i vort århundrede. En tjenestekarl på landet skulle stå til rådighed for husbonden i de fleste af døgnets timer, slide som en hest og helst spise som en fugl.

Således var det også for Åge. Da han i 1948 var blevet konfirmeret efter syv års skolegang i den "stråtækte" skole, fik han den 1. november plads hos gårdejer Peder Jensen ca. 10 km fra barndomshjemmet i Sydsjælland. Det var en lidt beklemt dreng, der ankom til den store gård, hvor han fik anvist sit usle kammer med en seng og et skab til de få ejendele, han havde medbragt. Bonden viste ham rundt og gav ham besked om det arbejde, han skulle udføre.

Åge måtte op allerede kl. 5 næste morgen for at begive sig over i stalden, hvor køerne ventede på at blive malket. Der var dejlig varmt i stalden efter en nat i det kolde kammer. Malkning og fodring blev overstået, og Åge gik ind i køkkenet for at få sin morgenmad. Husbonden fik smør på brødet, men Åge og tjenestepigen kunne godt nøjes med margarine. Der var ikke afsat lang tid til spisningen, så det var med at skynde sig for at nå at blive mæt. Efter nogle timers arbejde var det tid til middagsmad. Husmoderen pålagde Åge kun at spise 4-5 kartofler hver dag. "Hvis du tager seks i morgen, skal du have syv i overmorgen, så otte, for jo mere du spiser, jo mere udspiler maven sig, så du hele tiden skal have mere for at blive mæt." Bonden og hans kone skulle have deres middagslur, medens Åge blev beordret til at lave et eller andet i mark eller lo. Han kunne ikke tillade sig at holde en pause.

Om vinteren var der ikke så meget udendørs arbejde, hvorfor Åge måtte hjælpe til med storvasken. Hans eget tøj måtte ikke komme med, det kunne han tage med hjem til sin mor og få vasket. Åge måtte trække "vuggen" i vaskemaskinen frem og tilbage, det ene hold vasketøj efter det andet. Men værst var dog husmoderens hygiejnebind; disse aflange strimler syet af gamle håndklæder og klude, som han skulle trække op af det blodige vand. Det var næsten for meget, og han vidste knap nok, hvad det var, men det nyttede ikke at gøre vrøvl. Så kunne han risikere et drag prygl eller blive nægtet et måltid mad. Han bed tænderne sammen og udførte sit arbejde.

Efter et stykke tid med hårdt vintervejr, hvor Åge ikke kunne komme hjem, sagde konen: "I dag er vejret nogenlunde Åge, du må hellere gå hjem til din mor og få vasket både dig selv og dit tøj, for du lugter ikke godt". Åge glædede sig til at se forældrene, men først skulle en del arbejde fra hånden. Vejen hjem var lang, og der lå megen sne. Det var strengt at vade gennem snedriverne, men Åge ænsede det ikke. Det boblede i ham af glæde og længsel efter forældrene og det trygge barndomshjem og moderens gode mad. Han havde intet fået siden morgenmaden, og det blev eftermiddag, før Åge trådte ind ad døren. Moderen varmede først lidt middagsmad til den forkomne dreng, og det gjorde godt i en tom mave. Der blev varmet vand i gruekedlen, tøjet blev vasket og hængt til tørre omkring kakkelovnen i stuen, for Åge skulle jo tilbage igen om aftenen.

Hen under aften hvirvlede sneen ned, og blæsten tog til, jord og himmel stod i et. "Du går ingen steder i aften" sagde Åges far. "Jamen, de slår mig ihjel, hvis jeg ikke kommer" klynkede Åge. "Jeg forbyder dig at gå ud i det vejr". der var ikke noget at gøre; Åge måtte derfor overnatte hos forældrene. Ikke at han noget imod det, men husbonden! Åge vidste, hvad der ventede ham. Tidligt næste morgen begav han sig afsted. Benene var tunge som bly, da han stred sig over markerne for at skyde genvej. Det var allerede for sent til morgenmalkningen, da han sneg sig ind ad stalddøren, hvor han håbede at kunne liste ind, uden at husbonden opdagede ham. Men der stod en meget vred husbond: "Hvad bilder du dig ind knægt". "Det var min far, han sagde jeg ikke måtte gå ud i det vejr". "Du har at passe dit arbejde her på gården, men

nu kan du som straf undvære mad i dag". Åge græd indvendigt, men det var nu skønt at varme fingrene på koens varme patter og føle varmen fra koen, da han satte sig på malkeskamlen. Han puklede sig gennem dagen, medens tarmene skreg af sult.

Når familien havde gæstebud, var det Åges job at spænde hestene fra vognen, give dem æde og sørge godt for dem, medens gæsterne blev beværtet. Åge kunne lugte flæskesteg helt ud på gårdspladsen og så frem til et festmåltid med dejlig sprød flæskesvær. Tænderne løb i vand, og han var ikke længe om at komme ind, da der blev kaldt på ham. Tjenestepigen havde varmet grønkålssuppen fra dagen før til ham! Flæskesteg for ham var en by i Rusland.

Åge passede sin daglige dont, så godt han kunne. En dag havde han det rigtig skidt. Halsen gjorde ondt, og han havde vanskeligt ved at synke. Kroppen sitrede af kulde. Det næste øjeblik sprang sveden frem på panden. Husbonden lå i sengen og blev passet og plejet af konen. Doktoren blev tilkaldt. Åge så ham komme og genkendte ham som hans families læge. Uden at betænke sig, løb han ind i soveværelset. Husbonden for op: "Hvad gør du her knægt, ud!" Lægen kastede et blik på Åge: "Du har det vist ikke godt, min dreng. Lad mig lige se på dig". Da han havde målt hans temperatur, henvendte han sig til den syge i sengen: "Drengen er mere syg end dig. Han må have ro og fred og blive i sengen et par dage". Husbonden skumlede. Pigen kom en gang imellem og satte et fad mad på gulvet til Åge i hans kammer. Ellers var der ingen der så til ham. Der lå Åge smågrædende og tænkte på sin omsorgsfulde mor og de to søstre derhjemme. De anede jo intet om, at han lå her med halsbetændelse og længtes efter noget varmt at drikke, der kunne lindre lidt. Et par dage efter var husbond på benene og krævede det samme af Åge. "Se at komme ud af fjerene og få bestilt noget". Åge blev først rigtig rask efter et stykke tid. Men her hjalp ingen kære mor.

Da det halve år var gået, forventede Peder Jensen, at Åge også tjente ham det næste halve år, for hvilket han tilbød ham 800 kr. Åge havde ikke megen lyst til at blive der, han bøjede hovedet og turde ikke andet end sige et spagt ja, og dermed var han ansat igen og sled sig gennem sommeren med al dens markarbejde.

Derefter fik han tjeneste hos en ungkarl, der boede sammen med sin gamle mor. Hun var utrolig nærig, og kosten var endnu dårligere her end i den foregående plads. Alt skulle spises, intet smides ud, selv om det var halvfordærvet. Der blev endog kogt suppe på en selvdød høne. Åge nægtede at spise deraf, men fik blot at vide, at der ikke kom andet på bordet, før suppen var spist. Først da Åges far truede med at melde dem til veterinærmyndighedene, blev suppen taget af bordet. Kort efter at ungkarlens kæreste var flyttet ind på gården, blev den gamle kone syg og indlagt på sygehuset. Den unge kone bad Åge hjælpe sig med at rydde op på loftet. Sikke et syn! Der hang gamle skinker med et flere centimeter tykt lag grøn mug. De blev straks smidt ud på møddingen, og samme vej kom en hel sæk mugne rugbrød og andre fordærvede fødevarer.

En dag kom den gamle kone atter hjem. Da hun så alle de dejlige fødevarer smidt ud på møddingen, faldt hun om og døde på stedet. Men fra da af, kunne Åge ikke klage over forplejningen. Han fik hvad han kunne spise, og det var god og nærende kost.

En af Åges kammerater Hans tjente på nabogården. En dag mødte Åge ham med en rød og ophovnet næse: "Jamen, Hans, hvad har du dog gjort ved tuden?" "I nat vågnede jeg ved en voldsom smerte i næsen, og da jeg bevægede mig, smuttede en stor rotte ned på gulvet. Som jeg har fortalt dig, springer de rundt om min seng hver nat. Nu var der så en, der bed mig i tuden". "Det var jo ikke så godt. Ved du, hvad jeg fandt i min seng forleden dag? Der var en muserede helt fuld af nyfødte museunger." De to drenge talte lidt om de forhold, de levede under, og var enige om, at nu skulle det være slut. Det skulle man ikke byde dem.

Efter endt militærtjeneste erklærede Åge, at han var færdig med bønder. Nu ville han ind til byen og have arbejde.

Vilkårene for tyendet på landet bedredes efterhånden. Men da landbruget blev mekaniseret, var der ikke mere brug for tjenestekarle som i fordums tid. I vore dage kræves endda en landbrugsuddannelse for at erhverve en gård. Til gengæld er der ingen der kan leve af nogle få tønder land, som en husmand trods alt kunne før i tiden. Der er virkelig sket meget for livet på landet i løbet af de sidste 50 år.

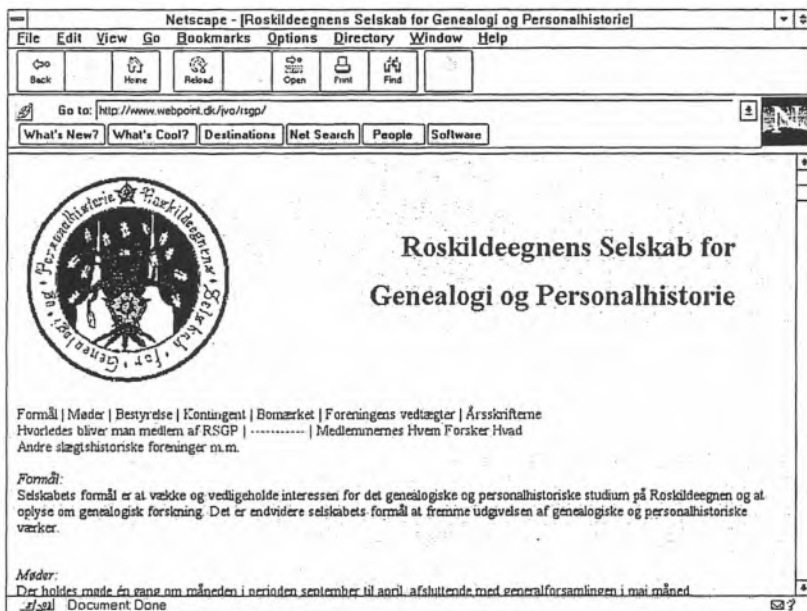
RSGP på Internettet

af Jens V. Olsen

1996 var året, da internettet og især det, der kaldes World Wide Web (WWW), blev populært som en effektiv måde at sprede information. Med en pc og et modem kan man skaffe oplysninger fra hele verden. Og ved hjælp af elektronisk post kan der nu udveksles breve mellem to vilkårlige steder i verden inden for få minutter.

Opsætningen af web-information i Danmark begyndte i 1995 og nærmest eksploderede omfangsmæssigt i 1996. Både staten, ministerierne og kommunerne gik på internettet. Således er statens arkiver, som vi som slægtsforskere jo er storbrugere af, også kommet med. Ligeledes mange biblioteker.

Det varede ikke længe før de første foreninger dukkede op. Blandt slægtsforskerne var det DIS-Danmark (Foreningen for Databehandling i Slægtsforskning) og især Hvem Forsker Hvad, der hurtigt kom på banen. I efteråret 1996 kom vores forening som den første slægtsforskerforening i Danmark også på internettet.

Det første blik på RSGPs hjemmeside - desværre kan farverne ikke vises her.

RSGP får sin egen hjemmeside.

Foreningens første møde i sæsonen den 12. september 1996 hed "Vi ser på Internettet" og med ca. 40 deltagere fik vi i Roskilde Biblioteks Internet-hjørne en introduktion til World Wide Web, og som et afsluttende clou blev foreningens egen hjemmeside afsløret.

Roskilde Bibliotek har i samarbejde med Roskilde Kommune indrettet et hjørne med en lang række pc'er, der er opkoblet på internettet, hvor enhver kan komme i åbningstiden og "surfe" på nettet, som det kaldes, når man leder efter oplysninger i den store verden.

Roskilde kommune sponsorerer en række sider om Roskilde, kaldet Roskilde Information, og under foreningslisten blev lavet et link til vores forening.

Hvad omfatter RSGPs hjemmeside.

Informationen starter som vanligt med en velkomstsider (hjemmesiden), hvorfra man ledes rundt til de øvrige sider.

Hjemmesiden præsenterer straks foreningens bomærke i farver og navnet med store typer. Herefter følger en række mindre afsnit med foreningens formål, sæsonens mødekalender og bestyrelsens sammensætning.

Under bomærket står en række henvisninger, der på skærmen er fremhævet med en særlig farve. Med pc'ens mus "klikker" man på en sådan henvisning og straks springer man frem til den ønskede information, der enten kan være et sted på samme side eller som regel opslag på en helt ny side, der automatisk dukker op.

Disse specielle henvisninger kaldes links og de er hele kernen i begrebet World Wide Web. Et link kan som her pege på en anden del af selskabets informationer, men vil ofte pege ud på andre relevante hjemmesider hvor som helst i hele den store verden.

Hvad kan man se på RSGPs øvrige websider.

De RSGP-sider, der i dag umiddelbart kan nås fra velkomstsiden er følgende:

Bomærket - her vises en stor farvelagt udgave af bomærket, og dets opbygning og historie er beskrevet.

Foreningens vedtægter - den nyeste udgave.

Årsskrifterne - med en indholdsfortegnelse over alle 9 årgange.

Hvorledes bliver man medlem af RSGP - oplyser om kontingent, sekretærens adresse og foreningens girokonto.

Medlemmernes Hvem Forsker Hvad - er adgangen til to omfattende sider, hvor oplysningerne fra den trykte udgave med samme titel fra foråret 1996 er stillet op. Med udgangspunkt i amt og kirkesogn kan man klikke sig frem til de medlemmer, der forsker i sognet. Ligeledes kan man ved hver af de deltagende medlemmer se, hvilke sogne de i øvrigt forsker i. Og så kan man klikke sig tilbage til sogneoversigten og finde andre med interesse i samme område.

Andre slægtshistoriske foreninger m.m. - her findes en lang række links, dels til en samlet oversigt over de slægtshistoriske foreninger i Danmark, dels til de nordiske DIS-er: DIS-Danmark, DIS-Norge, DIS-Sverige og de finske slægtsforskere.

Sidstnævnte side peger også på Hvem Forsker Hvads hjemmeside, og man kan komme direkte til de statslige arkiver i Danmark. Det drejer sig om Rigsarkivet, Landsarkiverne, Erhvervsarkivet og Dansk Data Arkiv, hvor man i øvrigt nu bl.a. giver direkte adgang til en søgning i forskellige indtastede folketællinger. Således har tællingerne fra hele Århus amt i 1845 sin egen søgeside.

Fra indholdsfortegnelsen over vore årsskrifter kan man som et forsøg klikke sig til en af artiklerne (Hvor boede de - i Roskilde 1787 fra årgang 1996) i fuld tekst med billeder og noter.

Afslutning - vigtige webadresser

Som afslutning listes herunder nogle af de ovenfor nævnte hjemmesiders webadresser.

RSGP	http://www.webpoint.dk/jvo/rsgp
Statens arkiver	http://www.sa.dk
DIS-Danmark	http://www2.dk-online.dk/users/DIS-Danmark
Hvem Forsker Hvad	http://www.image.dk/~hfh
Roskilde Information	http://www.roskilde-info.dk

Der skal til sidst rettes en tak til Lars M. Kristensen, WebPoint, Bredgade 13 i Roskilde, som gratis har stillet plads til rådighed for vore websider på sin website.

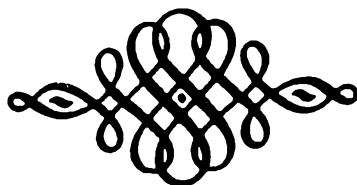
Socialforsorg 1787

Skrivelse af 7/2 1788 fra Roskilde Magistrat til Stiftamtmanden

Kluude Samler Hans Hansens Søn Abraham Hansen her af Byen haver forhen staaet i lære hos Tøj Fabriquer Botcheu her samme steds, men efter hands udstandne lære Aar begav hand sig til København for at ernære sig ved Professionen og søge sin videre Lykke. - Imidlertid og efter kort Tiids forløb er hand igjen kommet hertil Byen i meget svagelig tilstand og indfundet sig hos sin forrige Mester bemeldte Bottscheu, som paa hands indstændige Anmodning og siden Tøymager Svendens Forældre vare Fattige Folk og foruden havde een anden Syg Søn hjemme (hvilken dog nu i disse dage er død) modtog ham i haab om at det snart skulle blive bedre med ham, men som det kort efter loed sig til Syne at hand blev slettere og hand derhos befandtes heel fnattet paa sit Legeme hvorved noget værre kunde befrygtes lod Fabriqueren efter vores Anmodning bemelte Abraham Hansen ved Stads Chirurgen Stein besigtige, men derved er dog ikke befunden viidere end at den Udslet eller Skurv som han er beladt med reiser sig af Mangel paa fornøden Reenlighed og Pleier alt efter bmt. Steins herhos følgende skriftlige Attest, imidlertid da Fabriqueren ikke ville ei kunde have ham længere i sit Huus, blev hand efter vores nærmere Foranstaltning modtaget af Faderen Hans Hansen. - Da nu denne mand er fattig og ikke formaar at betale den paa hans Søn udfordrende Cuur, saa er det meget fornøden at han til samme nyde Understøttelse, og da det ikke er usædvanlig at der af Fattiges Kassen her i Byen forhen er blevet betalt til fattige for Cuur udi deres Sygdom, saa meget som de Fattiges Inspecteurer efter Omstændighederne og Sygdommens Beskaffenhed har anseet passende, saa formeenes uerdanigst at samme Casse kunde komme denne fattige Mand Hans Hansen til Hjælp med en passende deel til hands syge og elendige Søns mulige Helbredelse uden hvilken Understøttelse det er at befrygte at hand maae crepere. - Hans Hansens Memorial til DHGEx [Deres Høye Grevelige Excellence] remitteres herved underdanigst.

P. Friis

F. Hansen

Boas Larsen og hans slægtninge

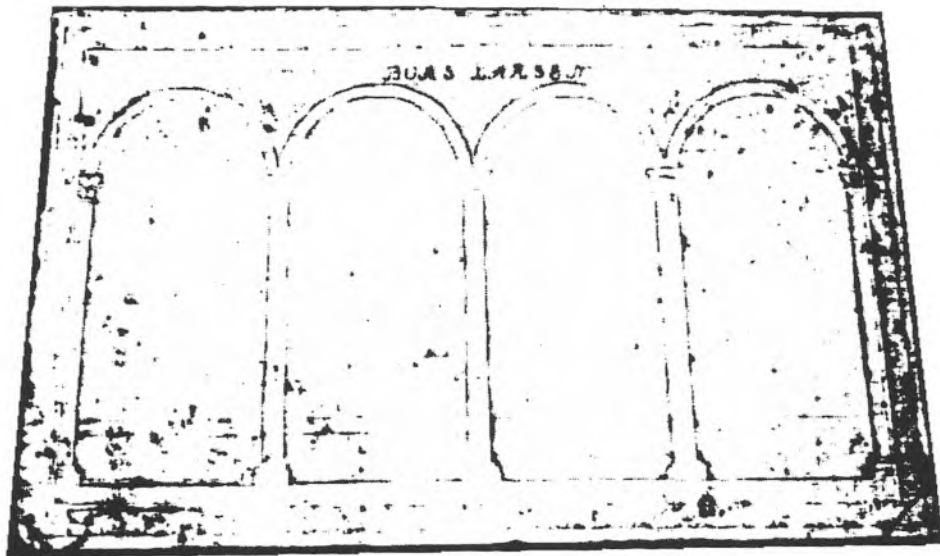
af Jens V. Olsen

Vel fød er vel en Trøst, men bedre velopdragen, vel givt er Livets Lyst, ved død gjør hele Sagen.

Med disse ord resumerer Roskildekøbmanden **Boas Larsen** livet på den store gravsten, der ligger ved Roskilde Domkirkes nordre tårn, mellem stræbepillerne til venstre for hovedindgangen.

Mange har gået forbi den store blågrønne gravsten uden særligt at bemærke den. I dag er indskriften meget nedslidt og vanskelig at læse. I forrige århundrede var man mere bekendt med den; især de af Katedralskolens elever, som ikke kunne huske årstallet for den franske revolution. De blev sendt hen til Domkirken, hvor de på et jerngitter omkring gravstenen fandt initialerne B.L. og årstallet 1789, som foruden at være årstallet for revolutionen, også var dødsåret for såvel Boas Larsen, som hans hustru Barbara Hansdatter Smith. Jerngitteret er dog forsvundet for mange år siden.

Min interesse for Boas Larsen blev indledt med et brev til vores forening fra et ægtepar i Australien. De havde været i Roskilde og havde søgt efter stenen, fordi manden skulle være i slægt med Boas Larsen.

Boas Larsens gravsten nord for Roskilde Domkirkes hovedindgang

Jeg kendte ikke noget til Boas Larsen, men søgte straks oplysninger om ham på biblioteket. Først hos Lotte Fang, som omtalte en bror til Boas: **Jacob Olsen Elsberg**, der blev fuglekonge i 1790'erne¹. Lokalhistorisk arkiv havde en mærkeligt udseende "Afskrift af Boas Larsens Stamtavle", som ved nøjere analyse viser sig at omtale efterslægt efter en fætter til Boas.

Jeg fandt dog efterhånden en del trykte artikler, der omtalte Boas Larsen. Den første vigtige reference var J.B.Løfflers bog om Gravstenene i Roskilde Kjøbstad². Her finder vi den fulde indskrift med mange data om **Boas Larsen** og hans hustru **Barbara Smith**, såvel som om hans og hendes forældre.

Jeg sendte de umiddelbart fundne oplysninger til Australien, idet jeg gjorde opmærksom på, at jeg nok ikke ville kunne gøre mere ved sagen.

Slægtsforskeren bliver pirret.

Men - jo mere jeg fandt frem, des større blev min interesse. Der viste sig mange uklare spørgsmål og flere og flere åbenbare fejl i de trykte artikler.

En af årsagerne til den store interesse for Boas Larsens familie var flere arvesager. Boas Larsen og Barbara havde ingen børn, og man kunne ikke finde noget testamente efter dem. I midten af 1800-tallet, og senere omkring 1920, opstod der en del rygter om en uindløst millionarv efter købmanden. Dette fik mange mennesker med påstået slægtskab til Boas til at få lavet slægtsanalyser, så de kunne stille krav om en del af arven. Den tidligere nævnte "Boas Larsens Stamtavle" er uden tvivl et af de dokumenter der blev udformet i en sådan sag. Nederst på stamtavlen findes i håndskrift tallene 1921 - 3419, som sikkert er henvisning til en sagsakt (årstal og løbenummer).

Jeg vil dog med det samme sige: Der er ikke noget at komme efter ! - Boas Larsens testamente er fundet. Det blev endda annonceret allerede i 1910³. Såvel fordelingen af den umiddelbare arv efter hans død i 1789, som eventuel fordeling af senere tilkommende midler, var bestemt i testamentet. Det var iøvrigt kun et mindre antal af Boas Larsens og Barbaras slægtninge, der blev begunstiget.

Den største samling af oplysninger om Boas Larsen og hans slægt findes hos Chr. Christensen i hans Roskilde-Føljetoner⁴ fra 1931.

I det følgende vil jeg fremlægge, hvad jeg i mellemtiden har fundet om Boas Larsens slægt. Især forslægten, som ingen rigtig havde gjort noget ved, men også søskende og søskendebørn, hvor jeg vil supplere det hidtil trykte og også rette de misforståelser, jeg er stødt på.

Boas Larsen storkøbmand i Roskilde

Boas Larsen havde været forpagter på en lang række hovedgårde⁵ inden han i 1766 købte forvalter Elias Linderods store købmandsgård i Algade (nu nr. 15). Den 3. september samme år fik Boas Larsen borgerskab i Roskilde som købmand. Han drev da handel med tømmer, grovvarer, brænding og brygning⁶.

Boas Larsen og Barbara fik ikke selv børn; men de tog sig af mange af deres slægtninge. Således boede hans moder formodentlig hos dem i sine sidste leveår ligesom hans ugifte søster Birgite Larsdatter og Barbaras ugifte søster Ane Marie Hansdatter. Det vides også at flere søskendebørn og fjernere slægtninge har haft ophold i købmandsgården⁷. Boas Larsen siger direkte om sig selv på gravstenen: *Han var en Fader for Andres Børn, en Støtte for sin Familie.*

Boas Larsens forældre og søskende

Når man som slægtsforsker vil finde oplysninger om den nærmeste familie til en person, så starter man gerne i kirkebogen. Ifølge gravstenen var Boas Larsen født i Tessebølle, som ligger i Herfølge sogn i Bjæverskov herred. Med få lakuner er kirkebogen bevaret fra 1645. Barbara Smith var ifølge gravstenen født i 1721 i Rødby på Falster, men her findes kirkebøgerne først fra 1762, så jeg holder mig i det følgende til Boas Larsens egen slægt.

Jeg fandt hurtigt Boas' egen fremstilling efter hjemmedåb⁸ og flere af hans søskende, bl. a. den yngste broder **Oluf Larsen Elsberg**⁹. Der fandtes dog ingen **Jacob Olsen Elsberg**, som iøvrigt skulle være født i 1749, hvor Boas' moder var 63 år gammel. Hvorledes en "Olsen" skulle være bror til Boas Larsen lyder yderligere mærkeligt.

Jacob Elsberg, som fik borgerskab i Roskilde i 1779, blev gift i 1782 med enken Anna Brännich. De døde begge i 1803. Ved begravelsen kaldes han: **Jacob Olsen Elsberg**¹⁰.

En af de tidlige trykte kilder¹¹ omtaler, at to af Boas Larsens brødre førte navnet **Elsberg**, dog uden at nævne dem ved navn.

Dette århundredes historikere kendte kun Oluf Larsen Elsberg og Jacob Olsen Elsberg, så det måtte jo være de to brødre!

Løsningen finder vi i en anden gruppe af vigtige kilder for slægtsforskerne, nemlig skifteprotokollerne.

Skiftet efter Boas' far

Landsbyen Tessebølle, hvor Boas Larsen og hans søskende var født, og hvor han fader ifølge gravstenen døde i 1756, hørte under Vallø gods. Fra dette gods findes skifteprotokoller helt tilbage fra 1652, så der må virkelig være grundlag for at udrede slægtsforholdene.

Lars (Laurits) Jørgensen døde i en alder af 75 år¹² og allerede fire dage før begravelsen indledtes en registrering og åbningsforretning i boet under Vallø Stifts Gods.

Skiftet blev sluttet den 20. sept. 1756, og enken Kirsten Olsdatter fik kongelig bevilling til at sidde i uskiftet bo, og som lauværge havde hun sin afdøde mands brodersøn: Jørgen Mouritzen. På egne og medarvingernes vegne underskrev Boas Larsen. Det er første gang, at vi ser ham bruge navneformen **Boas**.

Arvingerne, som listes i åbningsforretningen, var følgende:

1. **Sr. Boas Larsen**, forpagter på Aastrup.
2. **Sr. Ole Larsen**, hørkræmmersvend i tjeneste hos Madame Wandel på Gammel Torv i København.
3. **Birgithe Larsdatter** i tjeneste hos biskop Ponthopidan, boende på Studiegaarden i København.
4. **Anna Larsdatter**, gift med møller Hans Hansen i Skrodsberg Mølle i Vråby sogn.
5. **Sr. Jørgen Larsen Elsberg** tidligere købmand i Køge; han er nu død og efterlader sig tre børn:
 - a. **Jacob Elsberg**
 - b. **Laurinda Kirstine Elsberg**
 - c. **Jacobine Elsberg**

Den glemte broder

Skiftet afslørede således, at Boas ældre broder **Jørgen** (født i 1710) var den første, der brugte navnet **Elsberg**, uden at det dog har været muligt for mig at finde hvorfra han har fået navnet.

I Køge kirkebog finder vi, at købmand Jørgen Larsen Elsberg blev begravet 23. maj 1749 med ringning af alle klokkerne. Han var da kun 39 år gammel.

Køge Byfogeds skifteprotokol oplyser, at afgangne **Jørgen Larsen Elsberg** efterlod sig konen **Cecilia Margrethe Einsberg** og tre børn: **Jacob Einsberg** på 11 uger, **Laurine Kirstine Einsberg** på 6 år og **Jacobine Kirstine Einsberg** på 4 år. Her ses de tre børn forsynet med moderens slægtsnavn.

I Køge kirkebog finder vi herefter dåben for ialt fire børn af købmand Jørgen Larsen Elsberg og hustru Madame Einsberg:

1. **Laurine-Kirstine** døbes torsdag 24 oktober 1743
2. **Jacobina-Kirstina** døbes lørdag 16 oktober 1745
3. **Christiana-Benedicta** døbes mandag 28 august 1747. Hun må være død før 1749, men begravelsen er ikke fundet i kirkebogen.
4. **Jacob Einsberg** døbes tirsdag 4. marts 1749

Børnene får hverken nævnt patronym eller slægtsnavn efter faderen; men det er helt almindeligt i kirkebøgerne på denne tid.

Når Jacob i dåben får slægtsnavnet **Einsperg** kan det kun skyldes, at han er blevet opkaldt efter en Jacob Einsperg, som højst sandsynligt er hans morfader. De to første børn har Madame Kirstine, salig Einspergs som gudmoder, og det er højst sandsynligt deres mormor. Det er hidtil ikke lykkedes for mig at finde flere oplysninger om den ældre familie Einsperg/Einsberg, men det lykkes forhåbentlig.

Jørgen Larsen og Cecilie Margrethe Einsbergs vielse er endnu ikke fundet. Det ældste spor efter Jørgen Larsen i Køge er fra 1733, da han som "Jørgen Laursen af Kiøge" og i 1736 som "Jørgen Larsen i Køge" står som fadder for søsterens Anna Larsdatters to ældste børn i Vraaby kirke.

I Køge kirkebog finder vi den 24. februar 1741, at Jørgen Larsen KramboeMand optræder som fadder. Det har ikke været muligt at følge børnenes og moderens skæbne efter mandens død, ej heller, om hun er blevet gift igen. Hvis hun var blevet gift med en Ole, kunne denne som stedfader være begrundelse for, at Jacob havde taget patronymet Olsen; med dette er dog foreløbig kun ren spekulation.

Jacob Elsberg

Nu har vi fundet Jacob Elsbergs slægtskab med Boas Larsen; han var ikke bror, men nevø. Hans navn var ikke Jacob Olsen Elsberg, men **Jacob Einsperg Jørgensen Elsberg**, selvom han i de fleste kilder kun kalder sig **Jacob Elsberg**. Hundrup¹³ nævner hans fødselsdag som 1. marts (eller maj) 1749. Da Jacob er døbt 4. marts, vil vi fremover sætte 1. marts 1749 som hans fødselsdag.

Jacob blev faderløs kun to måneder gammel; men hvad der er sket med hans familie i årene efter faderen Jørgen Elsbergs død vides ikke. Meget sandsynligt har familien i Tessebølle og omegn taget sig af dem.

Jacob har nok som ung mand opholdt sig en del hos farbror Boas, og er måske udlært som hørkræmmer hos ham. Han købte en ejendom i Bondetinget, hvor vi i folketællingen 1787 finder ham som vognmand. Den 2. januar 1779 havde Jacob (Møller) Elsberg fået borgerskab i Roskilde som købmand, møller, værtshusholder, maltgører, brygger og brænder. Tre år senere giftede han sig med enken Anna Brünnich. Hende afdøde mand var iøvrigt den Elias Linderod, som Boas Larsen i sin tid havde købt købmandsgården af.

Jacob Elsberg købte i 1791 Sukkerhuset i Olsgade, hvor Roskilde Museum i dag har til huse. Fra april 1793 var Daniel Peter Smith, der iøvrigt ikke er i slægt med Barbara, i logi hos familien Elsberg i Sukkerhuset. Han har efterladt sine erindringer; men her giver han ikke Jacob Elsberg det bedste skudsmål¹⁴. Jacob og Anna fik ingen børn, men efter Annas død i foråret 1803 og Jacobs død i november samme år, arvede hendes eneste barn, sønnen Palle Christian Linderod dem.

Forslægten

I kirkebøgerne fra henholdsvis Herfølge sogn og nabosognet Sædder finder vi hurtigt Boas Larsens forældres dåb og derved de to bedstefædre Jørgen Hansen (Boesen) i Tessebølle og Oluf Olesen i Kanderød. Herefter bliver det noget vanskeligere.

Der foreligger dog to vigtige skifter fra Tessebølle, nemlig efter Hans Boesens stedsøn Madtz Jørgensen og efter Hans Boesens søster Karen Boesdatter. De døde næsten samtidig, begge voksne og ugifte, så det var deres søskende, både hele og halve eller hvis de var døde, så deres børn, der skulle arve. En af Madtz Jørgensens levende søskende var Jørgen Hansen, der var søn af Hans Boesen.

Den type skifter kaldes også udarvsskifter og de har meget stor betydning for slægtsforskningen, især når de er så gamle som disse to, der i øvrigt foretoges samme dag den 20. oktober 1656 hos Hans Boesen. De to afdøde boede tilsyneladende på gården og kan være døde af samme smitsomme sygdom, hvilket vi dog næppe kan få bevis for. Der er desværre en lakune i Herfølge kirkebog i 1656, så vi kan ikke finde dem der, og se deres alder.

Imidlertid afslører disse to skifter et kompliceret net af slægtskaber med mange serieægteskaber, hvor en ægtefælle dør og den overlevende gifter sig igen, og hvor der findes børn fra alle ægteskaberne. Da de fleste bor i Tessebølle og nærmeste omegn kan det ikke undre, at der også forekommer ægteskaber mellem arvingerne indbyrdes.

Det mest specielle af disse drejer sig om Boas Larsens farmor Birgitte Nielsdatter, der var født i 1646. Ved hendes dåb var hendes tilkommende svigermor fadder. Det kunne selvfølgelig skyldes, at de var naboer; men det viser sig, at hendes svigerfader, den tidligere nævnte Hans Boesen samtidig var hendes halvbroder. Det betyder, at Birgitte blev gift med sin nevø!

Boas Larsens far Lars Jørgensens mormor er samtidig hans fars farmor.

Afslutning

Man kan undre sig over, hvad der får en slægtsforsker som mig til at interessere sig for helt fremmede mennesker, som Boas Larsen og hans slægt. Personen Boas Larsen og myterne omkring ham var jo bare starten. Det har især været de uhyre komplicerede slægtsforhold, der er blevet afsløret, som det har været en spændende oplevelse at udrede.

Nu kan jeg blot håbe, at der viser sig nogle ægte slægtninge til Boas Larsen, som også kan have glæde af dette arbejde.

Noter

1. Palæsamlingernes hefte: Roskilde og omegns Fugleskydningsselskabs skiver 1787-1899, redigeret af Lotte Fang. Her står:
1792, 25. Juli. Jacob Olsen Elsberg (yngre Broder til Boas Larsen), Købmand og Vognmand, Ejer af Sukkerhuset i Olsgade 1791-1800. Født 1. Marts (eller Maj) 1749, død 19. Novbr. 1803 i Tessebølle.

Landskab med Solopgang. Paa Rammen:

Fortunas Smil og Ære,
Jeg giærne quit vil være.

Desværre er denne skive en af de, der blev stjålet fra Hotel Prinsen. Det har således ikke været muligt at kontrollere om han har brugt Olsen-navnet her.

2. J.B.Løffler: Gravstenene i Roskilde Kjøbstad (Kbh 1885). Her finder vi som nr. 168 den fulde indskrift på Gravstenen. Indskriften er opdelt i fire felter med mange data om såvel Boas Larsen og hans hustru Barbara Smith, samt moder og svigermoder, der alle fire skulle være begravet under stenen.

Stenen blev indkøbt umiddelbart efter Boas Larsens moders død den 2. januar 1776. Han fik skøde 1. februar 1776 på den store kalksten, der oprindeligt havde ligget over biskop Jens Andersen Lodehats grav inde i Domkirken. Den oprindelige indskrift blev slebet ud, og en ny blev udfærdiget med hjælp fra den personalhistorisk interesserede kantor i Roskilde Christoffer Giessing. Stenen er forsynet med årstallet 1780; da er den sikkert nedlagt på familiegravstedet. De supplerende oplysninger om Boas' og Barbaras dødsdatoer er senere føjet til.

Læs mere herom i: Chr. Christensen: Roskilde-Føljetoner III (Roskilde 1931), og Lotte Fang: Det var Dengang (Roskilde 1977).

3. I Roskilde Tidende 23/8-1910 har cand. mag. Nanna Lange, registrator ved Landsarkivet for Sjælland skrevet et indlæg under overskriften: Den Boas Larsen'ske Arvesag. Heri offentliggør hun, at det forsvunde testamente var fundet i afskrift i boet efter Lars Hansen Møllers enke. Lars Møller var nevø til Boas Larsen. Han havde været udkåret som "Ephorus" for et mindre familielegat, men var ikke blandt arvingerne.

4. Roskilde-Føljetoner ved Chr. Christensen III. Under overskriften Boas Larsens Gravsten skriver han på siderne 133-148 ialt 5 afsnit:

- I. Boas Larsen og hans Hustru.
- II. Ung Kærlighed i Roskilde 1786.
- III. Boas Larsens Brødre.
- IV. Andre Slægtninge og deres Efterslægt.
- V. Sagnet om Arven i Vallø.

5. Ifølge gravstenen var han allerede i 1751, da de blev gift, forpagter på Gunderup hovedgård i fødesognet Herfølge. Her er han endnu i 1753, da Boe Larsen, forpagter paa Gunderup, hans hustrue er gudmoder for svogeren Hans Hansen Møllers datter Bodil Kirstine. Ved skiftet efter faderen i 1756 er Boas Larsen forpagter paa Aastrup i Kirke-Såby sogn. På gravstenen nævnes yderligere herregårdene: Torpe (ikke identificeret), Cathrineberg i Sengeløse sogn, Trudsholm i Kirke Sonnerup sogn og Lindholm i Gevninge sogn.

6. Roskilde Rådstueprotokol.

7. I Folketællingen 1787 finder vi foruden Boas' og Barbaras ugifte søstre, to af Boas Larsens søsters børnebørn Inger Kirstine Møller på 26 år og Barbara Brünnich på 11 år samt Barbara Hansdatter Smiths broders stedsøn Nicolaj Bereschov på 26 år og søn Boas Larsen Smith på 18 år. De to sidstnævnte arbejdede som krambodsvende.

8. Dom 3. adv (16. dec) 1714 fremstilles i Herfølge kirke Lars Jørgensens hjemmedøbte barn af Tessebølle: Boddil. I kirkebogen er senere tilføjet: "NB! Barnets Navn skal være Boë som søn og ikke som datter". Drengenavnet Bodil kendes flere steder i det nordlige Jylland. Her på Sjælland er Bodil almindeligvis et pigenavn. I Boas Larsens forslægt optræder hyppigt navnet Boe.

Boas Larsen er sandsynligvis opkaldt efter sin farbror Boe Jørgensen, der døde 44 år gammel i august 1711.

9. Oluf Larsen, søn af Lauritz Jørgensen i Tessebølle blev døbt Dom. 11 p. trin. (1. sep.) 1726 i Herfølge kirke. I kirkebogen er senere tilføjet: NB! Denne søn Ole med tilnavn Elsberg blev Handelsmand og Hørkræmmer i København paa Vestergade.

10. Roskilde Domsogn (microfiche 1-270-9 blad 5/6): Anno 1803 d. 22. Novembr Afgl: Jacob Olsen Elsberg. Hand døde d: 19. Novembr. og blev begravet paa Domkirkegaardens Syndre Side d. 22 Now. og derfor betalt

For Jorden 1 Rdl 4 mk

Til Skolen 5 mk

54 Aar gammel.

Hustruen Anna Brünnich døde ifølge Hundrup d. 14/2 1803; men hendes begravelse er ikke fundet i kirkebogen.

11. Josias Daniel Schmidts Levned, udgivet af Kammerraad C. Christensen i Hørsholm i Personalhistorisk Tidsskrift, 1. rk, III bd (1882). I en fodnote på side 9 omtales, at Boas Larsen var søn af en gårdmand i Tessebølle og havde 2 brødre, der førte navnet Elsberg. Oplysningen bygger på optegnelser af Christian August Schmidt, bror til Josias og brodersøn til Barbara Schmidt. Christian og Josias boede begge fra 1774 hos faster Barbara og onkel Boas, medens de gik i Roskilde Latinskole. Elsberg oplysningen må derfor tillægges stor troværdighed.

12. Den 25/8 1756 begravnes Lars Jørgensen af Tessebølle, æt 75, 5 måneder og nogle dage ifølge Herfølge kirkebog. For klokkerne blev givet 4 mark.

13. F.E.Hundrup: Stamtavle over Familie Brönniche, i hans Fire Roeskilde Familier (1851).

14. Fanny Fang: Daniel Peter Smiths erindringer. Min skoletid - fra april 1793 til april 1800. Fra Københavns Amt, 1953, pp. 55-91.

Her skriver Daniel (p. 69) - "Elsberg mishandlede Konen og drak med Disciplene".

Barndomserindringer

Af Niels Pedersen

Jeg er født i Vedskølle, Tjæreby sogn, den 23. marts 1855. Mine forældre havde en fæstegård på 55 tdr. land til Basnæs gods. Vi var 10 søskende, 6 piger og 4 drenge. Vi havde et godt hjem i gammel stil og med lergulv i stuerne, hvilket var almindeligt i den tid, og det var praktisk, for hvor der var mange børn, blev der jo let huller i gulvet, hvilket man selv kunne udbedre, når foråret kom. I mørkningen dansede alle vi børn, og far og mor sang med, så vi behøvede ikke at komme på danseskole, det kunne vi fra små af. Når det så blev for mørkt, blev der hængt en lysestage op midt i stuen med et talglys i. Omkring dette sad så mor og pigerne, der kartede, spandt eller syede, og vi drenge kartede, stoppede vore hoser eller snittede.

Vi blev tidligt vænnet til at være med i arbejdet, først med at vogte får, gæs og passe kreaturer, hvilket ikke altid var behageligt. Sådan mindes jeg en gang, jeg jog i marken med gæs. Gæslingerne var endnu grønne, då det gik småt, og så kom jeg til at træde på en, hvilket jeg blev meget bedrøvet over, jeg tog den op og bar den. Da vi kom ud i marken, lagde jeg mig i en grøft med gæslingen ind til mig og håbede, når den blev varm ville den komme sig. Jeg faldt i søvn, og da min bror, som opholdt sig andetsteds i marken, ikke kunne forstå, at jeg ikke legede, som jeg plejede, kom til mig og fandt mig sovende med gæslingen ind til mig. Han trøstede mig og sagde, at jeg skulle have slået den ihjel straks. Nu måtte jeg ikke græde mere, han skulle nok klare dette for mor, hvilket hjalp på humøret. Hvor mindes jeg den tid med glæde, hvor jeg lå i marken og så på skyerne, der dannede forskellige dyr og skibe, der sejlede deroppe.

En stor dag var det for os børn, når der skulle støbes lys. En stige blev lagt ind i stuen på to stole, hvor vægerne blev hængt på spyd, som så blev dypede i varm talg, til de havde fået en passende tykkelse. Der blev støbt forskellige størrelser.

En anden ting mindes jeg også. Der var en mand, Lars Andreasen, i byen, som var på alder med far. De havde i flere år været på hoveriarbejde sammen. Han kom imellem om vinteraftnerne, hvor de drøftede gamle tider særlig hoveritiden, og da der ingen veje var, hvor de kørte i sæk af og til. Og da kongevejen fra København til Korsør blev anlagt, hvor Vedskøllerne fik vejstykke mellem Slagelse og Korsør, og hvortil de skulle levere sten; men da der ikke var sten på deres egn, så kørte de om natten og tog stenene, hvor de kunne få dem. De havde over to mil at køre til deres vejstykke.

Vi måtte ellers være med ved alt arbejde, når der var indhøstet. Bygningerne var gamle og lave, så der var mange stakke, som vi drenge måtte tække. Far gav os akkord, 1 mark pr. stak. Vor karl hed Per og var hos os i

flere år. Han fik 3 mark for at takke havreboden og så samtidig føre tilsyn med os drenge, at vi passede vort arbejde.

Lektielæsning havde vi ikke meget af. Skolelæreren var gammel og var bedst til at bruge tampen, et stykke reb på en alens længde omviklet med sejlgarn i begge ender. Når læreren kom ind i skolen, gik han op på katederet, tog en lille fløjte, som han gav et par fløjt i. Vi skulle så rejse os op. Han nævnte så en af os som skulle bede morgenbøn, en remse, som vi skulle kunne uden at gå i stå ellers vankede der straf. Jeg har tit siddet under bordet, mens dette stod på. Når han så fløjtede igen, skulle vi stå langs væggen under et nummer, for at han kunne se, om vi var mødt alle. Her blev så udtaget bihjælpere af de ældste til at undervise de yngste. Vi fik så en stok til at pege på tabellerne med. Når vi så skulle til noget andet, blev der fløjtet igen. Engang fløjten var blevet borte var undervisningen nær gået i stå.

Jeg blev konfirmeret 1869, og den 1. februar 1870 kom jeg i tømrerlære for 3 år hos Jens Larsen på Eggeslevmagle mark. Jeg husker tydeligt den dag jeg gik hjemmefra. Min far var ved at kaste hvede, da jeg sagde farvel til ham, og han sagde til mig: "Du render nok af lære ligesom de andre, han har haft." Jeg lovede mig selv, at det ikke skulle ske, og jeg holdt ud takket være hans kone. Mester var ingen blød mand, men en dygtig håndværker. Om vinteren arbejdede vi på værkstedet ved talglys morgen og aften. Dengang var petroleum ikke i brug. Siden fik vi petroleumslampe i stuen, men det var alt for farligt at have en sådan lampe på værkstedet, og når mester tændte den i stuen, måtte vi andre holde os på afstand, at der ikke skulle ske en ulykke.

Om sommeren var vi på tømrerarbejde ud omkring. Der var ikke noget, der hed bestemt arbejdstid, og det blev altid sent, før der holdtes op. Da der ikke var tid til at gøre rent i stalden, blev der kun skudt ned bag køerne og så søndag formiddag måtte jeg muge stalden ud for hele ugen. Der var nemlig 2 køer og 1 gris. Og så til møllen med noget korn på en hjulbør, hvilket var det strengeste for mig, da vi havde ½ mil til møllen. Men de 3 år gik, og jeg blev hos ham sommeren efter til 2 daler om ugen.

(Ovennævnte er uddrag af en afskrift, som jeg fandt for nogle år siden under et besøg hos min kones onkel, som forlængst er død. Niels Pedersen døde i 1940 i en alder af 85 år.)

Henning Kiilerich.

Beretning 1997

ved Kit Bisgård

Den forløbne sæson er gået ganske planmæssigt, idet vi har haft et møde om måneden, bortset fra sommerferietiden.

Onsdag d. 22. maj var vi i biler til landbo-museet Lundekrog i Lille Skensved. Museet var installeret i Else og Lars Sørensens gård, som havde god plads, efter at landbruget var nedlagt. Det var en hel oplevelse at høre Lars Sørensen fortælle om de mangfoldige landbrugsredskaber, samt dåbskjoler og husholdningsredskaber, alt fra tiden 1840 til 1950, det hele givet af omegnens beboere og besøgende til museet. Efter rundvisningen blev vi bænket til kaffe og dejligt hjemmebak.

Torsdag d. 12. september var foreningen på Roskilde Bibliotek for at få demonstreret Internettet, der jo er ved at være en god hjælp for slægtsforskere.

Onsdag d. 9. oktober fortalte Mikael Horn om fotografiets historie. Vi så ligeledes, hvor fint man kunne scanne fotoer og fik meget at vide om, hvordan man opbevarer sine fotoer. En god og lærerig aften.

Torsdag d. 14. november kom lederen af politihistorisk museum i København, Poul Fjeldgård. Han fortalte først om forbrydelse og straf og efter pausen om sit eget ophold i koncentrationslejre i Tyskland. Det var næsten åndeløst spændende. Han ville gerne vise sit museum frem for os.

Ved julemødet underholdt vi sædvanen tro os selv. Bl. a. læste Henning Kiilerich op om juleskikke i gamle dage.

Også torsdag d. 16. januar underholdt vi os selv. Der blev således talt meget om problemer vedrørende edb.

Onsdag d. 12. februar holdt vores efterhånden faste gæst, Erik Kann, et godt foredrag med titlen: Inde som soldat og hvad så?

Torsdag d. 13. marts hørte vi om vores eget medlem, Stefan Andersens arbejde med at finde frem til sine biologiske forældre, noget, han først er begyndt på i 1995. Det var simpelthen så spændende, at vi knap havde tid til at holde pause. Der er stadig så mange løse ender, at vi måske senere, om ikke andet, så til et af vore egne medlemsmøder, kan høre den eventuelle fortsættelse.

Som rosinen i pølseenden besøgte vi onsdag d. 9. april Tivolis fyrværkerifabrik. Kunstfyrværker Lars Hoffmann Barfod viste frem og fortalte medrivende, både om den uhyre tidkrævende fabrikation og om sit lille museum og sine slægter Hoffmann og Barfod. Det var en oplevelse.

I årsmødet i sammenslutningen SSF deltog vores kasserer, Stefan Andersen, og han blev valgt til sammenslutningens kasserer. Til lykke! Stefan er nu selvskreven til at deltage i SSFs årsmøde.

SSF afholdt sit slægtshistoriske weekendkursus på Snoghøj Folkehøjskole d. 11. - 13. oktober. Dets titel var denne gang: "Skab liv om anerne". Et udmærket kursus, som også har sin berettigelse derved, at mange slægtsforskere får drøftet problemer og udvekslet aner i pauserne. Der var forslag fremme om, at man fandt et mindre primitivt sted end højskolen, men så bliver det jo også dyrere. Der var som sædvanlig deltagere med fra vores forening.

Medlemstallet er nu 59. Det bliver desværre dyrere og dyrere at leje lokalet på Kildegården, så vi har ikke råd til så mange dyre foredragsholdere udefra. Studiekredsene, som af og til har været afholdt i forbindelse med møderne, må af samme grund herefter foregå privat, hvilket også kan være mere hyggeligt.

I denne sæson har studiegruppen, der arbejder med Roskildes borgere omkring 1787, holdt møder hos Karna Hansen.

Jens V. Olsen arbejder med Internettet og har bl. a. indsat vores lokale Hvem Forsker Hvad, så vi skal ikke blive forbavsedede, hvis vi i den anledning får henvendelse fra slægtsforskere.

Vores årsskrift udkommer nu for tiende gang. Det har indeholdt mange læseværdige artikler, og Henning Kiilerich og Karna Hansen fortjener en stor tak.

Herold

ISBN 87-89165-28-4
ISSN 0904-1427